

Ecologisch werkprotocol

Prins Bernhardstraat 63/63a en Berkenlaan 128

Silvolde

Groenvast Arnhem

Ecologisch werkprotocol

Prins Bernhardstraat 63/63a en Berkenlaan 128

Opdrachtgever: Groenvast Arnhem

Projectnummer: 3224.01

Datum: 02-10-2020

Projectleider en rapporteur: Jur Metselaar

Autorisatie: Laura Tilleman

Opdrachtnemer: Buro Ontwerp & Omgeving
Velperweg 157
6824 MB Arnhem
Postbus 2033
6802 CA Arnhem
info@ontwerpenomgeving.nl
www.ontwerpenomgeving.nl

INHOUD

Pagina

1	INLEIDING	3
2	HUIDIGE EN TOEKOMSTIGE SITUATIE	4
2.1	Beschrijving projectgebied	4
2.2	Resultaten onderzoek	4
2.3	Geplande werkzaamheden	4
3	JURIDISCH KADER	5
3.1	Algemene zorgplicht.....	5
3.2	Soortbescherming	5
4	ALGEMENE INFORMATIE	6
5	MAATREGELLEN	7
5.1	Maatregelen ten gunste van de laatvlieger	7
5.2	Algemene maatregelen	7
5.3	Inschakelen ecologisch deskundige.....	8
6	KENNISNEMING	9
7	LITERATUURLIJST	10

1 INLEIDING

In opdracht van Groenvast Arnhem is door Buro Ontwerp & Omgeving een ecologisch werkprotocol opgesteld voor de werkzaamheden op de locatie bekend als Prins Bernhardstraat 63/63a en Berkenlaan 128 te Silvolde. De ontwikkeling voorziet in een bestemmingsplanwijziging van industrie naar woningbouw. De initiatiefnemer is voornemens de bestaande gebouwen te slopen. Hier voor in de plaats worden woningen gebouwd. Om vast te stellen of er beschermde soorten aanwezig zijn is door Buro Ontwerp & Omgeving een nader ecologisch onderzoek uitgevoerd. Hieruit kwam voort dat er zich één zomerverblijfplaats van een laatvlieger bevindt in het transformatorhuisje in het projectgebied.

Omdat de initiatiefnemer heeft aangegeven dat het transformatorhuisje en het direct naastgelegen pand blijven staan wordt alleen artikel 3.5 lid 2 (opzettelijk storen) van de Wet natuurbescherming mogelijk overtreden. De verblijfplaats blijft intact. Door te werken volgens een ecologisch werkprotocol wordt overtreding van de Wet natuurbescherming voorkomen of tot een minimum beperkt.

In het voorliggende document worden achtereenvolgens de aanleiding (hoofdstuk 2), het juridisch kader (hoofdstuk 3), de soorten (hoofdstuk 4) en de maatregelen (hoofdstuk 5) beschreven.

2 HUIDIGE EN TOEKOMSTIGE SITUATIE

2.1 Beschrijving projectgebied

Het projectgebied is gelegen aan de rand van de kern van Silvolde en bestaat uit de percelen aan de Prins Bernhardstraat 63/63a en Berkenlaan 128 (figuur 1). Het projectgebied heeft een oppervlakte van ca. 1,73 hectare. Het terrein is grotendeels verhard en bestaat voornamelijk uit bedrijfshallen. Aan de randen van het projectgebied staan her en der houtopstanden. De overige delen zijn bestraat.

2.2 Resultaten onderzoek

Tijdens de onderzoeken naar zomer- en kraamverblijven is de laatvlieger bij alle bezoeken in- of uitvliegend gezien bij het transformatorhuisje (figuur 1). De onderzoeken zijn uitgevoerd volgens de eisen die worden gesteld in het Vleermuisprotocol 2017 (Vleermuisvakberaad, Netwerk Groene Bureaus en Zoogdiervereniging, 2017)

Figuur 1. Ligging projectgebied aan de Prins Bernhardstraat en Berkenlaan te Silvolde en locatie van de verblijfplaats van de laatvlieger (blauwe cirkel).

2.3 Geplande werkzaamheden

De voorgenomen ontwikkeling bestaat uit de sloop van de bestaande panden en het aanleggen van een nieuwe woonwijk inclusief enkele groenstructuren. Het transformatorhuisje en de hier direct aangrenzende schuur blijven bestaan.

3 JURIDISCH KADER

De Wet natuurbescherming (Wnb) heeft als doel de natuur te beschermen, te ontwikkelen en de biologische diversiteit te behouden en herstellen. Voor ruimtelijke ingrepen is naast de algemene zorgplicht (artikel 1.11) ook hoofdstuk 3 (soortenbescherming) van de Wnb van belang.

3.1 Algemene zorgplicht

In artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming staat beschreven dat iedereen voldoende zorg in acht moet nemen voor Natura 2000-gebieden, bijzondere nationale natuurgebieden en voor in het wild levende dieren en planten in hun leefomgeving. Dit houdt in dat iedereen handelingen die nadelige gevolgen kunnen veroorzaken voor bovenstaande gebieden, dieren en planten achterwege moet laten, moet proberen te voorkomen of moet beperken als eerdergenoemde niet mogelijk is.

3.2 Soortbescherming

De Wet natuurbescherming kent drie beschermingsregimes voor soorten:

- Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn (Wnb § 3.1)
- Beschermingsregime soorten uit bijlage IV van de Habitatrichtlijn, bijlage II van het verdrag van Bern en bijlage I van het verdrag van Bonn (Wnb § 3.2)
- Beschermingsregime andere soorten (Wnb § 3.3)

In bovengenoemde paragrafen uit het Wnb is opgenomen voor welke handelingen een vrijstelling verleend kan worden en zijn verbodspalingen vastgesteld. De verbodsbepalingen houden in dat vogels en andere beschermde soorten niet gedood of opzettelijk gestoord mogen worden en nesten, voortplantings- en rustplaatsen niet beschadigd mogen worden. Verder mogen beschermde planten niet geplukt of vernield worden. Als de werkzaamheden van het project leiden tot het overtreden van deze verbodsbepalingen moet worden nagegaan of een provinciale vrijstelling geldt of dat een ontheffing moet worden verkregen.

4 ALGEMENE INFORMATIE

De laatvlieger (*Eptesicus serotinus*) is een grote gebouwbewonende vleermuis die algemeen voorkomt in Nederland (figuur 2). Hij heeft een merendeels donkerbruine vacht met een bruingele buik. De laatvlieger weegt tussen de 15 en 35 gram en heeft relatief lange vleugels met een spanwijdte van 32-38 centimeter. Zijn naam is te danken aan het feit dat hij 's avonds later uitvliegt dan de rosse vleermuis, een andere grote vleermuissoort in ons land. De laatvlieger heeft een langzame vlucht en is in de schemering soms jagend rond lantaarnpalen te zien in open tot halfopen landschappen. De grootste bedreiging voor de laatvlieger is het verdwijnen en verstoren van geschikte zomer- en winterverblijfplaatsen. Verblijfplaatsen bevinden zich in spouwmuren, achter betimmering, onder daklijsten, onder dakpannen of onder loodslabben rond schoorstenen (Zoogdiervereniging, 2020^a; Ecopedia, 2020).

Figuur 2: laatvlieger (Zoogdiervereniging.nl)

Op basis van de landelijke verspreidingsgegevens wordt de staat van instandhouding van de laatvlieger beoordeeld als gunstig. Door een gebrek aan gegevens kunnen echter er geen uitspraken worden gedaan over de staat van instandhouding in provincie Gelderland. In lijn met de landelijke gegevens wordt uitgegaan van een gunstige staat van instandhouding (Goutbeek, 2018).

Laatvliegers staan bekend als zeer gevoelig voor trilling en lawaai als gevolg van bouwwerkzaamheden. Zelfs werkzaamheden op enige afstand van de verblijfplaatsen zorgt ervoor dat laatvliegers de verblijfplaatsen verlaten (Reiter & Zahn, 2006).

De laatvlieger valt onder de Habitatrichtlijn en is beschermd volgens artikel 3.5 van de Wet natuurbescherming. Hierdoor is het verboden om de soort opzettelijk te doden of vangen (artikel 3.5 lid 1 Wnb), opzettelijk te verstoren (artikel 3.5 lid 2 Wnb) en is het verboden om de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen te beschadigen of vernielen (artikel 3.5 lid 4 Wnb).

5 MAATREGELEN

5.1 Maatregelen ten gunste van de laatvlieger

- De laatvlieger is zeer gevoelig voor verstoring. Lawaai en trilling als gevolg van werkzaamheden worden niet geaccepteerd. Voer de werkzaamheden daarom uit buiten de kwetsbare periode, namelijk tussen 1 oktober en 31 maart. De kwetsbare periode valt tussen 1 april en 30 september (Zoogdierverseniging, 2020^b). Bij werkzaamheden in de kwetsbare periode is er sprake van overtreding van artikel 3.5 lid 2 (opzettelijk storen) van de Wet natuurbescherming. Werkzaamheden die lawaai en trilling veroorzaken mogen niet op minder dan 100 meter afstand van het transformatorhuisje plaatsvinden in de kwetsbare periode.
- De verblijfplaats van de laatvlieger bevindt zich in het transformatorhuisje. In de kwetsbare periode is het belangrijk dat rondom dit gebouw géén (bouw)materialen gestapeld worden die de uitgang voor de laatvlieger belemmeren. Aan alle zijden van het gebouw dient 5 meter vrije uitvliegruimte aanwezig te zijn.
- Gebruik in de kwetsbare periode 's avonds en 's nachts géén verlichting. Waar verlichting noodzakelijk is, richt deze op de grond en voorkom uitstraling naar de omgeving. Indien verlichting noodzakelijk, gebruik dan vleermuisvriendelijke, amberkleurige verlichting om verstoring te voorkomen. Groene en witte verlichting gelden als verstorend voor vleermuizen.

5.2 Algemene maatregelen

- Wees alert op algemene zoogdieren en amfibieën in het projectgebied (bijv. egel en bruine kikker). Wacht tot deze het gebied zelf hebben verlaten en zorg voor ontsnappingsroutes. Als dit niet mogelijk is kunnen dieren handmatig overgezet worden naar een veilige locatie buiten het projectgebied. Bij onvoorziene situatie dient contact opgenomen te worden met een ecologisch deskundige.
- Omdat niet kan worden uitgesloten dat algemene vogels het volgende broedseizoen zullen nestelen in het projectgebied, geldt dat buiten het broedseizoen gewerkt moet worden om verstoring te voorkomen. Voor de meeste vogels kan worden aangenomen dat het broedseizoen van 15 maart tot en met 15 juli loopt, maar bij enkele soorten begint het seizoen eerder of loopt het langer door. Geldend hierbij is de aanwezigheid van een broedgeval op het moment van ingrijpen. Werk buiten het vogelbroedseizoen om verstoring van broedvogels te voorkomen. De ecooloog dient voorafgaand aan de werkzaamheden te controleren of er nog broedende vogels aanwezig zijn in het projectgebied of de directe omgeving. Als er broedende vogels aanwezig zijn beoordeeld een ecologisch deskundige of er aanvullende maatregelen nodig zijn.
- Gebruik geen of zo min mogelijk verlichting. Waar verlichting noodzakelijk is, richt deze op de grond en voorkom uitstraling naar de omgeving.
- Er wordt een logboek opgesteld en bijgehouden door de uitvoerder. Dit boek dient te allen tijde op de locatie aanwezig te zijn. In het logboek wordt bijgehouden welke ecologische maatregelen getroffen zijn en wanneer deze getroffen zijn en welke soorten er zijn aangetroffen in het projectgebied.

Tabel 1. In de groene periodes kunnen de werkzaamheden zonder problemen worden uitgevoerd. In de oranje periodes zijn werkzaamheden toegestaan, mits de laatvlieger nog niet aanwezig is (*) of als er geen sprake is van een broedgeval (**). Werkzaamheden die lawaai en trilling veroorzaken niet toegestaan, tenzij is vastgesteld dat de soorten nog niet aanwezig zijn. Het vogelbroedseizoen begint vanaf 15 maart (***). Leidend is de aanwezigheid van een broedgeval op het moment van de ingreep. In de rode periode zijn werkzaamheden die lawaai en trilling veroorzaken in het transformatorhuisje niet toegestaan (afstand minimaal 100 meter) of als er sprake is van een vogel met nest op een plek waar werkzaamheden worden uitgevoerd.

	Jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Laatvlieger				*					*			
Broedvogels		**	***					**	**			

5.3 Inschakelen ecologisch deskundige

Het bevoegd gezag verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en kennis heeft op het gebied van soortspecifieke ecologie. De ervaring en kennis moeten zijn opgedaan doordat de deskundige:

- Op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- Op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt natuurwetgeving, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- Als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus; en/of
- Zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Werkt voor Provincies Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON Vogelonderzoek Nederland, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

6 KENNISNEMING

Het project staat onder advisering en begeleiding van een ecooloog van Buro Ontwerp & Omgeving gevestigd te Arnhem. Wanneer tijdens de werkzaamheden twijfel ontstaat over de uitvoering, beschermde soorten op een onverwachte locatie worden aangetroffen, moet het advies van de ecooloog als bindend worden gezien en dient direct actie te worden ondernomen. Bij omstandigheden kan contact opgenomen worden met de ecooloog:

- Jur Metselaar via telefoonnummer 0630927432
- Laura Tilleman via telefoonnummer 0644626990

De volgende personen zijn vanuit Groenvast Arnhem en de uitvoerende partij betrokken en zijn verantwoordelijk voor het uitvoeren van de werkzaamheden conform het ecologisch werkprotocol. Er wordt hierbij specifiek gelet of mitigerende maatregelen worden uitgevoerd. Middels dit formulier bevestigen de initiatiefnemer en uitvoerder kennis te hebben genomen van de te nemen maatregelen. Dit document dient tijdens de werkzaamheden ondertekend aanwezig te zijn op de locatie.

Initiatiefnemer/eigenaar:

Naam:

.....

Vertegenwoordigd door:

.....

Handtekening:

.....

Datum: .....

Plaats: .....

Aannemer/uitvoerder:

Naam:

.....

Vertegenwoordigd door:

.....

Handtekening:

.....

Datum: .....

Plaats: .....

7 LITERATUURLIJST

Goutbeek, A.B. (2018). *De staat van instandhouding: Factsheets voor 25 soorten in Gelderland*. Arnhem, Nederland: Arcadis Nederland B.V.

Ecopedia (2020). *Laatvlieger*. Geraadpleegd op 7 september 2020 via <https://www.ecopedia.be/dieren/laatvlieger>

Reiter, G. & Zahn, A. (2006). *Bat roosts in the Alpine area: Guidelines for the renovation of buildings*. Geraadpleegd op 30 september 2020 via <http://www.fledermausschutz.at/downloads/GuidelinesfortheRenovationofbuildings.pdf>

Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus & Zoogdierverseniging (2017). *Vleermuisprotocol 2017, maart 2017*. Geraadpleegd op 7 september 2020 via <https://www.netwerkgroenebureaus.nl/>

Zoogdierverseniging (2020^a). *Laatvlieger*. Geraadpleegd op 7 september 2020 via <https://www.zoogdierverseniging.nl/zoogdiersoorten/laatvlieger>

Zoogdierverseniging (2020^b). *Bouwen voor de laatvlieger*. Geraadpleegd op 28 september 2020 via <https://www.vleermuizenindestad.nl/node/48.html>